

Zaman inde Müzik

Eski Yunancadan gelen “musike” sözcü  Yunan mitolojisindeki esin perileri olan “muse” sözcü nn kökünden kaynaklanır.

Kazılarda bulunmu çalgılardan ve duvarlardaki resimlerden Mısırlıların geli mi bir dans kültürü oldu unu, özellikle kadınların arki söyleyerek dans etti i anla ılıyor. (.. 4000)

Ba ta flüt ve arp olmak üzere; davul, def, darbuka, sistron gibi vurmali algılar; ifte flüt, trompet gibi flemeliler ve üçgen arp, itara gibi telli çalgılarıyla, su basılarak i leyen org (hydraulius) eski mısırın önemli algılarıdır. (.. 4000)

Sümer ve Asur kabartmalarında santur benzeri iki de nekle alınan bir çalgıya ve ba lama türündeki saplı çalgılara rastlanır. Lir, gen, arp, itara, ifte flüt, kamı düdükler, def, sistron, davullar, trompetler ortak algılardır. (Mezopotamya .. 2300)

Be ses üstüne kurulu (pentatonik) gam dizisinde hiçbir nota di erine ba lı de ildir. Müzik tümcesi notaların sıralanı na göre anlam kazanır. (in .. 2300)

Veda adlı dört kutsal kitaptan biri olan Samaveda, dünyanın en eski notaya alınmı ezgileridir. (.. 2000 Hindistan)

Raga adlı ses dizisi, tala adlı ritmik kalıplar vardır. Günün belli saatlerinde alınması yasak ragalar ve belli mevsimlerde belli saatlerde alınması gereken ragalar vardır. Her raga bir ruh durumunu yansıtır. (Hindistan)

branilerde müzik, tümüyle dinsel törenlere, tapınmaya ili kin bir kavram olarak yalnız tapınakta yer alır.

zgn Babil ve Mısır iirlerine dayalı ilahiler antifon (antiphone) olarak adlandırılan bir biçimde düzenlenmi tir.

Ortaa ın ba langıcındaki Ambrosius Ezgileri gibi pek çok yalın ezgi rne i, antifon gelene ini srdrm tr.

i arkıları, a ıtlar ve kutlama ezgileri, tarihte ilk kez branilerde görülür.

.. 7. Yüzyıla dek uzanan Yunan uygarlı ında müzik, do ağlama danslar, spor oyunlarıyla seçkinlerin düzenledi i enlikler önem kazanmı tir. Müzik önceleri dinsel ierikliydi. Erkek korolarından ve tek sesli ezgilerden olu ur. Çalgı e li i oldu unda koro, aynı sesi yada bir oktav üstünü seslendirir. (Yunanistan)

Batı uygarlı ında bulunan en eski nota belgeleri .. 138’ deki Delfi kentindeki Apollo ilahileridir. kinci grup delfi ilahileri ise .. 128’de yazılmı tir.

Aulos, flüt ve itara en eski e liki Yunan algılarıdır.

Müzi in geli imini etkileyen filozofların ba ında Sisamlı Pisagor (.. 5) gelir. Farklı büyüklükteki anlarla bir skala düzeni yaratmı , bir çekiçle vurdu u anların tınlarında bir oktav aralı ının 2:1 orana, be li aralı ın 3:2 orana, dörtlünün 4:3 orana ve tam notalarında 9:8’ e e de er oldu unu kanıtlamı tir.

NOT: iirsel biçimler ve müzikteki klasik dönem, Apollon törenlerinden esinlenmi tir.

Pisagoru izleyenler bu oranları tek telden olu an bir algı (Mono Chord) stnde denemi ler. Böylece tüm bir müzik sisteminin do ru tonlaması (Entonasyon) sa lanmı tir.

Müzi in ki ili i etkileme olayına ethos denir. İlk kez Platon tarafından açıklanmı tir. (.. 384-322)

Yunan mzi inde aynı sanatçının alıp söyledi i monodilere; e liksiz koro arkılarına ve danslara e lik eden çalgısal müzik biçimlerine rastlanır. Bu biçimler sonradan Rönesans bestecilerine örnek olacaktır.

Romalı Hristiyan Severinus Boethius (475-524) orta çağın en etkin kuramcılarındandır. Aristo'yu Latince Yunancaya çevirmiştir. De Institutione Musica adlı kitabında Pythagoras ve Platon'un felsefelerinden yola çıkıp müzik ve matematiğin ayrılmazlığına, müziğin insan karakterine etkisine ve edebiyattaki yerine değinir.

ORTAÇAĞ

Hristiyanlık Katolik kilisesinin papazları, kilise içine çalgısal müziğin girmesini yasaklamışlardır.

Orta çağ papazları yüzyıllar boyunca müzik sanatını kilise koroları ve tek sesli ilahilerle kendi egemenlikleri altında tutmuşlardır.

NOT: En eski ilahi belgesi Mısır'da bulunmuş 3. Yüzyıldan kalma bir papirüstür.

Bizans ayin müziği I. Jüstinyen'in 527'de taç giymesıyla yerle bir geleneksel kavuştur.

Bizans ezgileri tek seslidir, makamsaldır ve basımsız ritimlerle donatılmıştır.

Nota simgeleri yerine ses düzeyini gösteren işaretler kullanılmıştır.

Önceden kiliseye yalnız org girmesine izin varken, sonradan Noel gecelerinde üfleli ve vurmali çalgıların da kullanıldığı belgelenmiştir.

Branilerin Sinagog törenleriyle Yunan Mod'ları, ilk yalnız ezgilerin temelini oluşturur.

Melizmatik (tek hecede çok nota) yöntemiyle oluşan pasajlar doğaçlamaya açık kapı bırakırken, yarım ve çeyrek ses aralıklı doğu makamları ezgilerin temelidir.

4. Yüzyılda Milano başpiskoposu Aziz Ambrosius (340-397) Katolik ilahilerinin düzenlenmesinde Bizans ve İbrani geleneğindeki tekniklerle halk ezgilerini harmanlamıştır.

Anti (karşı) phone (ses) yöntemiyle iki ayrı koronun karışıklı ve dönüşümlü olarak arka söylemesi ayinin etki gücünü artırmaktadır. Aziz Ambrosius böylece Katolik Kilisesi'nin düzenli ilahi okuma yöntemini kurmuş olur.

Aziz Gregorius (540-604) Schola Cantorum adıyla erkeklerin ve erkek çocukların edebildiği bir müzik okulu kurar. Neuma adlı alfabe harflerinden oluşan nota imgeleriyle ilahileri yazdırıp kalıcılığı sağlar. Gregorius ezgilerin basılcı teknik özellikleri, tek sesli bir melodi çizgisinde, Latince sözlere dayalı, edeksiz erkek korusu için belli bir ritmik düzeni olmayan, bugünkü majör-minör gam dizisinden farklı, makamsal bir yapıda oluşur.

Toscana'da Arezzo Katedralinin rahibi Guido, 1030 yılında koro çocuklarına duaları ezberletmek için bir yöntem bulur. Her yeni sesin bir önceki sestene daha yüksek basıladı bir halk ezgisi özetir. Sonra bunu Latince ve dinsel içerikli bir metne çevirir. Elinin parmaklarındaki girinti ve çıkıntılara metnin ilk hecelerini yazar. Böylece bir gam dizisinin sekiz notasını birden sergilemiş olur. Bu yöntem Guido'nun eli olarak bilinir. Nota ve porte kavramını müzik tarihine getiren kişi Guido'dur.

11. Yüzyıldan sonra dünyasal konular kendi çalgısına edelik eden arkaçılar tarafından seslendirilir. Böylece ilk dinli ezgiler ortaya çıkar. Yöntem ilerde melodinin her notasına uyumlu bir nota eklenerek devam eder. Birden çok seslilik (Heterophoni) heterofoni'ye dönüşür ve çok sesliliğed adım olarak kabul edilir. (Polyphony)

Avrupa derebeylerinin atalarında arka söyleyip iir okuyan ozanlar (Minstrels), yavaş yavaş kilise baskısından kurtularak dünyasal konulu ve yavaş sevinciyle yüklü ezgiler ortaya çıkarmışlardır. Bu ozanlar Goliard, jongleur, gleeman, troubadour, trouvere, minnesinger, meistersinger gibi isimlerle de tanınırdı. Çalgıları; arp, lavta ve fiddle'dır. Adam de la Halle en eski troubadour'dur.

NOT: Missa (Messe, Mass) Orta çağın başlıca ayin müziği biçimidir. Törende okunan en son dua olduğu için sözlük anlamı " tören sona erdi, gidebilirsiniz" dir. Kyrie, Gloria, Credo, Sanctus, Benedictus ve Agnus Dei bazı

bölümleridir. branilerden kalan Hallelujah (Ya asın Yehova) en co kulu bölümüdür. Notayla söz üç yoldan uyu ur; Melizmatik (tek heceye çok nota), silabik (her heceye kar ılık bir nota) ve neumatik (neuma yazısına ba lı olarak). 17. Yüzyılda orkestranın etlenmesiyle büyük bir biçimine dönü ü r.

NOT: Carmina Burana adlı Beuron' da, 13. Yüzyıldan kalma bir Benedikten manastırında bulunmu el yazmalardır. Din dı ı dünyadan (kadın, ehvet, içki, sarho luk, azgınlık) olu an konuları içerir. Goliards adı verilen henüz yemin etmemi ö renci papazların üniversiteden üniversiteye gezip derledi i Latince, eski Almanca ve eski Fransızca dillerindeki ezgilerdir. Carl Orff, 1930' da bu ezgileri Latince metniyle büyük orkestra, koro ve solistler için 25 bölümlü bir sahne kantatı olarak besteleyip üne kavu turur.

NOT: Farabi (870-950); Türkistan' ın Farabi kentinde do an islam filozof ve müzik teorisyeni El-Farabi orta ça sonunda antik-yunan kültürünü en iyi tanıyan dü ünür olarak bilinir. Sosyal bilimler ve sanat üzerine yazdı ı kitapların yanı sıra 9. Yüzyıl ortasından 10. Yüzyıl ba ına dek Kitab-ul Musiki'yl Kebir (Büyük Müzik Kitabı) ba lıklı bir eser yazmı tır.

GOT K ÇA

Sesin bir oktav yukarıdan veya a a ıdan söylenmesi, daha sonra 3' lü, 4' lü ve 5' li aralıklarda ba ka bir sesin katılması durumuna organum denir.

Org 7. Yüzyılda kiliseye girerek insan sesine e lik etmeye ba lamı tır.

Zamanla Gregorius Ezgisi olmayan ve din dı ı metinlerden olu an "Concuctus" adlı ilk özgür biçimler ortaya çıkmaya ba lamı tır.

Kilise 12. Yüzyılda polifonik müzi i ko ullu olarak kabul etmi tir. Dinsel müzikte çokseslilik ilk kez Paris' te Notre-Dame katedralinde ba lar.

13. Yüzyılın en önemli vokal biçimi motet; Gotik Ça ı içinde eski sanat döneminde ortaya çıkmı tır.

13. yüzyıl ortasından 15. Yüzyıla kadar Yeni Sanat Dönemidir.

Ballade, Rondeau, Virelei, Caccia, Madrigale (16. Yüzyıl madrigali de il) bu dönemde ortaya çıkmı tır.

Yeni Sanat Dönemine özgü ritim kalıbı izoritim; ritmik hücrelerin yenilenerek devam etmesidir.

Guillaume de Machaut, Guillaume Dufay, Philippe, Vitry; parçaya bütünü kazandırmak amacıyla izoritmik kalıbı kullanmı lardır.

Kanon; Çokseslili in geli mesinde ba ka bir araç olarak ortaya çıkar.

Guillaume de Machaut dinsel yapıtının ba ında Notre-Dame missası gelir.

Motet; J. S. Bach' ın motetleriyle bu vokal doru a varır.

Jacopo da Bologna (1340-1360) Fenice Fun adlı madrigaliyle talya' daki Ars Nova akımının öncülerindedir.

John Dunstable (1390-1453) orta ça de erleriyle Rönesans sanatını birle tiren köprü bestecilerden biridir.

RÖNESANS

Rönesans kelime anlamı yeniden do u demektir.

Müzik tarihinde 1450' lerden 1600 ba larına kadar kapsar.

Müzikte Rönesans, Burgonya ve Flaman bestecilerle ba lamı tır. Bugünkü Belçika, Lüksemburg, Kuzey Fransa ve Hollanda.

Burgonya okulunun en önemli bestecisi Guillaume Dufay' dır. Chanson ustasıdır.

Franko-Flaman besteci Binchois, ansonlarla halka daha yakındır.

Resimlerde perspektif kullanan Giotto, müzi i de etkilemi ve müzi e derinlik getiren çokseslili e esin kayna ı olmu tur.

Müzik bu dönemde insancıldır. Kilise ve imparatorun otoritesinden kurtulmak çabasıdır.

A capella korolar önem kazanmı tur.

Dramatik duyguları anlatmak için kromatizm kullanılır.

Her ulusun kendine özel arki biçimleri ortaya çıkmı tur. İngilizler Carol, Fransızlar anson (Chanson; a k arkısı), Lied Alman arkısı, Frattola ise talya'ya özgü arkıdır.

Çalgısal müzik önem kazanmı tur. İlk çalgısal biçim Estampie' dir.

Pavan, Galliard ve Passamezzo gibi danslar, çalgı müzi i ile aynı adı ta ır.

Klavyeli çalgılardan org, hava ile çalı tı ndan üflemeli sınıfa alınmı tur.

Regal, Klavsen, Klavikord gözdedir.

Fidel, Lavta, Arp'ın yanında flüt, blokflüt, yan flüt, obua' nın atası (schawm) ve kornet, trompet, trombonun en eski ekli sacbut ve vurmali çalgılar takımı yer alır.

Büyük davullar, ziller, üçgenler ve küçük davullarla tefler danslarda ritmi güçlendiren çalgılardır.

Rönesans dönemin karakteristik ses yapısı çalgıların homojen tınısıdır.

Konsort (Consort) tek çalgı ailesinden oluşur. (üflemeli, yaylı vs.)

İlk nota basımı 1501' de Venedik' te Giovanni Petrucci tarafından yapıldı. 15. Yüzyıl ortasında matbaa Almanya tarafından icat edildi. Petrucci 25 yıl içinde 50 ciltlik ses ve çalgı notası basmı tur.

NOT: Musica Reservata, müzi in kendini geriye çekerek sözleri ön plana çıkarmasıdır. 16. Yüzyılda önemi artar ve madrigal, opera gibi vokal yapıtlarda güfte beste uyumuna ık tutar. Josquin Despres ve Johannes Ockeghem bu yönetime özen gösteren bestecilerdir.

Jacob Obrecht (1457-1505) missalarıyla ünlü Flaman bestecidir.

Ockeghem' in missa prolatonium' unda kanon kullanılmı tur.

Flaman besteci Johannes homofonik bir ritim çe idi ke fetmi tir.

Le Bataille de Marignan, sava efektleri yaratmı ve askerlerin naralarını müzikle yansıtmı tur.

NOT: Viyol 16. Yüzyılın ikinci yarısında spanya' da ortaya çıkmı tur. Telleri parmakla çekilen (vihuela), yay eklenmesiyle do du u sanılmaktadır.

REFORM

Luther Kilisesi' nin en önemli katkısı "koral" adlı ilahi biçimini getirmek olmu tur. Fransa' da psalm, ngiltere' de anthem olarak anılır.

Reform; Thomas Tallis ve William Byrd gibi bestecileri ortaya çıkardı.

Müzi in anlatımın önüne geçemedi ini, sadece bir tür oldu unu anlatmak isteyen Palestrina, Papae Marcelli' yi bestelemi tir. Ayrıca sayısı yüzü a an missa, 375 motet, pek çok dinsel içerikli madrigal ve ilahi bestelemi tir.

talyan Gioseffo Zarlino' da Aristoksenus ve Rameau arasındaki en önemli kuramcıdır. Kontrpuan üzerine bilgiler geli tirmi tir ve Istitutioni Harmoniche en önemli yapıtıdır.

Lassus, motetleri ve madrigalleriyle; kutsal missa ve pasyonlarıyla örnek bir Rönesans bestecidir.

ALTIN ÇA (GEÇ RÖNESANS)

Bu dönemde talyan besteciler egemenli i ele almı lardır.

Ça ın sonunda opera do mu tur.

San Marco' da önemli müzisyenler yeti tirmi tir. Andrea Gabrieli, ye eni Giovanni Gabrieli bu dönemde yeti en önemli müzisyenlerdir.

Andrea Gabrieli; 1571' de Osmanlı donanması' nın nebahtı yenilgisi üstüne bir kutlama müzi i bestelemi tir.

Giovanni Gabrieli; yalnız çalgı toplulu undan olu an ilk grupları kurmu tur. Bu ekil; Barok dönemin, çalgılarla insan sesi arasında denge kurma hazırlı ıdır.

Ulusal stillerin ilk kez do du u dönemdir.

İk talyan madrigalleri 1520' lerde bestelenmi tir. Din dı ı konular olarak ortaya çıkmı ve geli mi tir. Orlando di Lasso, en önemli madrigal bestecisidir.

Rönesans sonundaki en ünlü talyan madrigal bestecisi Venosa prensi Carlo Gesualdo' dur.

Madrigal 16. Yüzyılın sonunda talyan sınırlarını a ıp; Münih, Prag, Viyana gibi çe itli kentlere yayılır.

talya' dan sonra madrigal için en önemli ülke ngiltere' dir.

ngiltere kraliçesi Elizabeth, 1603 yılında ölmesine ra men müzi e etkileri 17. Yüzyıl sonuna kadar sürmü tür.

ngiliz Thomas Morley, 1593' te üç ses için "Küçük Kısa arkılar" ba lıklı bir Canzonetta besteler.

ngiltere' de madrigal bestecili i 1612' den sonra dü ü göstermi tir.

Klavikord, 18. Yüzyılda yerini piyanoya bırakmı tır.

BAROK DÖNEM

Ba lama tarihi 1580 ve 1600 olarak bilinir. Bach' ın ölümü olan 1750' de biti tarihidir.

Armoni tekni inin mükemmele kavu tu u dönemdir.

Kantat opera gibi sahne sanatları filizlenmi tir.

Vivaldi, Handel ve J. S. Bach gibi önemli besteciler bu dönemde yeti mi tir.

Dönem, talyan bestecilerin dünyasında do ar ve onların egemenli inde geli ir.

Almanya 30 yıl sava larından dolayı Barok Dönemin sonuna yeti ir ve J.S. Bach ile müzik Almanya' da doru a ula ır.

Soylu aileler sanat koruyucusu olarak bestecilere maa ba lar, orkestra besler ve opera evleri açarlar.

Scarlatti, Corelli, Handel, Roma çevresinde prensliklerde i bulur.

Noel Antonio Puluche, iki kemancı için u yorumu yapar; biri deniz üzerindeki pırlantalarda dolanıyor di eri ise denizin dibindeki biçimsiz (e ri bü rü) incileri (barokları) aramakla u ra ıyor.

18. yüzyıl' ın ikinci yarısındaki sanatçılar bu dönemde üretilen abartılı, süslü, karma ık, düzensiz eserleri küçük dü ürmek için “Barok” nitelemesini kullanm ır. Böylelikle dönem Barok olarak anılır.

Dönemin Özellikleri

Dönem müzi ini anlatmak için kar ıtlık (kontrast) kelimesi uygundur.

Ses dolgunlu unda kar ıtlık, sesi ikiye bölerek olur. Bu yöntem konçerto gelene inin ilk adımıdır.

Ço kuyu, kahramanlık duygularını, derin dü ünneyi, gizemi, arzuları, tutkuyu anlatmak için kar ıtlıklardan yararlanılm ır.

Müzi in ifade kazanması –alçalıp yükselmesi- (gürlük) barok dönem boyunca geli ir.

Ses gürlü ündeki i aretler ilk kez bu dönemde ortaya çıkm ır.

Barok dönemde “basso-continuo” (sürekli bas) gereklili i, bestecilerin armoniyi zenginle tirmesi ile ortadan kalkar. Sürekli bas çalgıları; lavta, klavsen, org ve gitardır.

Barok dönemde kadans (durgu) ve ritim öğelerinde geli me görülür.

Tabanda armoninin temiz bir doku olu turması, bestecilerin rahatlıkla uyumsuz akorları kullanmasına imkan sa ladı.

Yarım seslerin kullanımı belli bir disiplin (armoni) içine girince, majör ve minör kalıplar ilk kez bu dönemde ortaya çıkar. Uygulamada ise majör-minör sistemi 1680' den beri kullanılmaktadır.

Rönesans sonunda yalnız çalgılar için bestelenmi , insan sesinden arınmı müzik biçimleri ortaya çıkm ır. Canzona, Ricercare, Toccata gibi.

Opera' nın Do u u

Opera' nın ilk adı Drama per Musica' dır.

Dinsel dramların kilise dı na çıkararak din dı ı öğelerden etkilenmesiyle “mystere” adlı oyunlar ortaya çıkar.

Oyunların giri lerinde ve karakterlerin giri ini vurgulamak için müzik kullanılır. Böylece tiyatro, koro ve çalgı birlikteli i sa lanır.

Opera bugünkü tanımıyla; solistleri, korusu, orkestrası, kostümü, sahnesi, ı ı ı, dramatik oyunuyla müzi e uyarlanmı tiyatrodur.

Wagner; romantik dönem sonunda tüm sanat dallarını birle tiren eser olarak operayı, Gesamtkunstwerk ekinde tanımlam ır.

İlk opera, 1597’ de Floransa karnavalında oynanan, Rinuccini’ nin dinsel metni üstüne Peri’ nin müziklediği “Dafne” dir.

Euridice adlı bir mitolojik-pastoral oyunun müziklenmesiyle ortaya çıkan opera, bu türün en eski örneğidir.

Opera, parlak ve zengin bir eğlence aracıdır. Kilise ve soylular tarafından büyük bir coşkuyla benimsenir.

Ruh ve Bedenin Piyesi; Roma’ daki ilk dinsel operadır.

Oratoryo; kutsal konuların, koro ve solistler tarafından orkestra eşliğinde söylenmesidir.

İtalyan operaları, 17.yüzyıl başında Monteverdi ile ünlendi.

18. yüzyıl’ a kadar kadın sesi yasak olduğu için kadın edilmemiş erkek seslerinden yararlanıldı. Çocuk soprano ya da castrato diye bilinen bu sesler, kadın soprano ya da kontraltoya benzesede; daha güçlü, daha duygusal, ehvetli bir ton ve incelikli parlak bir tekniğe sahiptirler. İlk kez 1565’ te Roma’ da Sistine Kilisesi için yazılmıştır. 1574’ ten sonra Münih’ te olağanlaır. 16. Yüzyıl İtalyasında her operanın bir castrato’su vardır.

Son Castrato Alesandro Moreschi, 1922’ de ölmeden önce bir plak yaptı.

Fransa’ da ilk opera eseri Jean Baptiste Lully tarafından yazıldı. Lully opera uvertürünün temel biçimini iç bölümlü yapıda kurmuş böylece Klasik Dönem senfonisine ilk tutmuştur.

İngiltere’ de opera 17. Yüzyılda soyluların eğlencesi olarak, saray balesi benzeri “Masque” (Maske) adlı oyunlarla başlar.

Henry Purcell kralın emri ile İtalyan ve Fransız stillerini bir araya getirerek İngiliz tarihinin ilk operası Dido ve Aeneas’ ı bestelemiştir.

Alman besteciler operalarında Venedik ve Fransız stillerinden etkilenmişlerdir.

Avrupa’ nın ilk opera evi 1637’ de Venedik’ te, ikincisi 1678’ de Hamburg’ da yapılmış ve 1738’ de yanmıştır.

Mozart’ ın Saraydan Kız Kaçırma operası, farklı oyun türünde yazılmıştır.

Reinhard Keiser, Hamburg operası için yüzü aşan beste yapmıştır ve ünlü Alman opera bestecisi olmuştur.

Barok Dönemde Çalgı Müziği Biçimleri

Çağın temel çalgı biçimlerinden biri domuz tur; Ricercare. Bölmesiz, sürekli akan işlemeli bir füğ veya kanon yapısındadır.

İtalya’ daki Capriccio, Ricercare, Fantasia; İngiltere’ deki Fancy’ dir.

18. yüzyıl’ da yerini füğ alır. J.S. Bach’ ın müziksel sunuları Ricercare’ den yola çıkan en güzel örneklerdir.

Konçerto Grosso (Büyük Konçerto), Barok Dönem çalgı topluluğu için yazılmış en önemli biçimdir.

Konçerto Grosso biçimini ilk uygulayan 1700’ de Corelli olmuştur.

Barok Dönem konçertolarında solo ve orkestranın karışıklığı işlemiştir. Klasik dönem konçertolarında ise solo ve topluluk arasında uyumlu bir söyleşi egemendir.

Barok Sonat’ ta üçten altıya kadar bölümler vardır.

Klavyeli çalgılara sonat biçimini uyarlayan ilk besteci Almanya’ da Johann Kuhnau, İtalya’ da ise Domenico Scarlatti’ dir.

Suit (demet); her biri de i ik ülkelerin dansı olan, aynı müzik tonundaki küçük bölümlerin, kar ıt tempolarla art arda dizilmesidir.

Barok süitin bölümleri prelüd' ün ardından; Allemande, Courante, Sarabande, Gigue' dir. Araya Menuet, Gavotte ve arya da eklenebilir.

19. yüzyıl' da bir operanın çalgılarla özetini yapmaya, daha sonra bir film müzi inin parlak bölümlerini özetlemeye de süit adı verilir.

Tema ve Çe itleme; Barok besteciler için yapıtın ba ından sonuna kadar bir bütünlük içindedir. Temayı tanınmaz hale getirmez. Ama Klasik Dönemde temayı tanınmayacak ekilde duymamız mümkündür.

Bazı çe itleme tarzları; Fantezi, Koral Prelüd ve Prelüd' dür. Barok olgunla tıkça Füg, Partita ve Passacaglia ile kar ıla ırız.

Opera'nın yanı sıra ba ka bir vokal biçimi ortaya çıkmı tır; Kantat.

Madrigal 14. Yüzyıl' da nakaratlı yalın bir arkı türü iken, 16. Yüzyılda en iki ses için yazılmı din dı ı arkı formudur.

KLAS K DÖNEM

J.S. Bach' ın ölüm tarihi 1750 ile Beethoven' in ölüm tarihi 1827 yılları arasındaki dönemdir.

Fransa' da ba layan “Rokoko” akımından etkilenmi tir.

Ciddi uzun yapılardan çok, küçük biçimde besteler yazılmı tır.

Barok Dönem' in Kontrpuan yapısına ve a ır ı süslenmesine ba kaldıran ilk harekettir.

Komik Opera stili bu dönem ürünüdür.

Adını Klinger' in romanından alan “Fırtına ve Gerilim” akımı; Almanların, Fransızların Rokoko'suna ba kaldırmadır.

Zamanın gözde çalgısı Klavikord' dur.

1742' de Güneybatı Almanya' nın Palatinate eyaletinin valisi Carl Theodor, ünlü besteci ve yorumcuları bir çatı altında toplayarak bir stil geli tirir. Bu stil, Menheim okulundan ileri gelir.

J. Stamitz av boruları, trompetler ve asker bandosundan davulları toplayarak tarihte ilk kez yaylı ve üfleli çalgıları bir araya getirir.

Klasik Dönem Aydınlanma akımından da etkilenmi tir. Bu akımı destekleyen özellikle Rousseau; Barok Dönem bestecilerini fazla karma ık olmakla ve temel amaçları unutmakla suçlarlar.

Bu dönemde uluslararası karde lik önem kazanmı tır. Seçkin insanlar yerine genel halk kitleleri önemli hale gelmi tir.

İlk kez saraylar dı ında halk konserleri yapılmı tır. Amatör müzikçilerde bu konserlerde yer almı lardır.

Müzi in amacı do ayı ve do alı oldu u gibi duyurmaktır.

Aydınlanma felsefesi, Klasik Dönem' in büyük bestecileri Haydn ve Mozart' ı hazırlamı tır.

1770-1830 arasında yazılan eserler Klasik Dönem müzi idir.

Londralı besteci Johann Christian Bach, en ünlü senfoni yazarıdır ve piyanoyu halk önünde çalarak onlara tanıtır. Piyano için sonatlar ve konçertolar yazmaktadır.

Parisli bestecilerin bu dönemdeki en önemli çalışmaları senfonik yapıta iki yada üç solist sunarak “Konsertant Senfoni” biçimini geli tirmeleridir.

Çe itlemeler Barok dönemde temaya ba lı kalınarak yapıldı. Fakat Klasik dönemde tema farklı ve tanınmayacak kıyafetler ile kar ımıza çıkar.

Armonik ritim, bu dönemde daha nettir. Barok yapıtlara göre daha a ır fakat önceki yıllardaki stile göre daha akı kan adımlarla ilerler.

Bu dönemde geli me gösteren en önemli biçim, sanattır.

Bu dönemde yaratılan en önemli biçim ise Sinfonia’ dan farklı Senfoni’ dir.

Tarihte ilk kez halk önünde yaylı çalgılar kuvarteti çalan besteci; Luigi Boccherini’ dir.

Haydn orkestrasında 25 yorumcu yer alır. Bu topluluk yaylı çalgılar, flüt, 2 obua, 2 fagot, 2 korno ve bir de klavsenden oluşur.

1780 yılındaki Viyana’ da bir orkestra’ nın bile 35’den fazla üyesi yoktur.

18. Yüzyıl Sonu

Klasik Dönem Haydn ve Mozart dönemidir.

Beethoven; Klasik ve Romantik Dönemler arasında bir köprü olarak tanımlanır.

Bazı kaynaklarda; Haydn, Mozart ve Beethoven Klasik Dönem üçlüsü olarak yazılır.

Klasik Dönem müziğinin ba lıca özelli i, öz ve biçim arasında kurdu u dengedir. Bu konuda Mozart, Haydn’ dan bir adım öndedir.

Ciddi Opera (Opera Seria); açık, kolay anlaşılır, mantıklı, do al, uluslararası dile sahip olmalı ve dinleyenlere zevk vermelidir.

Gülünçlü Oera (Opera-Comique) ciddi operanın arasına yerleştirilmi , müzikli komik oyunlar niteliindedir. Güncel karakterler sunar ve yerel dildedir.

Opera Comique, Romantik Dönemde bile Fransa’ da geçerli ini korur.

Mozart bu dönemde operayı kusursuz bir yapıya kavuşturur.

Alman Lied’ i bu tür solo arkılarda en önemlisidir. Çünkü bir sonraki romantik akımın en gözde vokal biçimi Lied olacaktır.

1736’ da ilk Lied’ ler Leipzig’ de basılır.

Berlin Lied’ lerinin silabik olması ve halk ezgisi renkleri taşıması öngörülür. Bu özellikler “Sturm und Drang” akımının duyarlı felsefesinden kaynaklanır.

ROMANTİK DÖNEM

19. Yüzyılı baştan sonra kapsar. 1830’ dan 20. Yüzyıl başlarına kadar uzanan müzik akımıdır.

19. yüzyıl sonunda ulusçuluk, Post-Romantizm ve izlenimcilik akımlarının kökleri romantizme dayanır.

Kahramanları ve kahramanlık hikayelerini dile getiren düz yazı ekindeki edebiyat yapıtlarına roman denir.

Klasik dönemdeki kuralcı sınırlara bir ba kaldırdır. 18. Yüzyılda müzik; halkın veya belli bir kitlenin e lencesi içindir. 19. Yüzyılda bestecinin kendisini anlatması gereksiniminden do ar.

Sanatçılar 12. Yüzyıl Gotik sanatçılarına ilgi duymu lardır. Sebebi, Klasik Dönem gibi sınırlı kalmamak, öznel anlatım ve içten gelen bir haykırı ı anlatabilmektir.

Konser kurumları ve festivaller artar.

Besteci, küçük kitlenin dinleyicileri ve onlar için beste yapmaktan kurtulmu tur.

Dönemin yükselen ki ilerinin müzi e ayıracak vakti olmadı ndan, besteci ile yönetici kitle arasında derin bir uçurum olu ur.

Romantizm' i bu dönemde "tanımlanamayan dü gücü" olarak nitelemi lerdir.

Kentle menin getirdi i bunalım sonucu sanatçı do aya sı nmak ister. Bu yüzden do aya övgü eserlerde önemli yer tutar.

Müzi in giderek geli mesi, zor eserleri getirir. Sonuçta amatör bestecilerin yerlerini virtüöz yorumcular alır.

Dönem bestecileri armoni ve kontrpuan sınırlarını zorlamaktadır. Yazılan eserler çalgıların sınırlarını zorlar niteliktedir.

Berliöz, Paganini, Listz, Verdi, Wagner, Chopin ve Donizetti dönemin önemli bestecilerindendir.

Romantik dönemin gözde çalgısı piyano olmu tur.

Piyano çalma tekni i açısından 19. Yüzyılda ba lıca üç okul ortaya çıkar; Clementi ö rencilerinin çalma yöntemleri, Gottschalk' ın çalma yöntemi, Listz ve Rubinstein' ın teknik ve virtüözeyi gözetten parlak yöntemleri.

Rubato çalma tekni i Chopin ile geli mi tir. Rubato zamanı esnetmek anlamındadır.

Klasik senfoni biçimi; Manheim Okulu ve Haydn-Mozart gelene iyle ünlenmi tir.

19. yüzyıl klasik biçimde senfoniler; Schubert, Schumann, Mendelson, Bhrams, Mahler ve Brucner tarafından yazılmı tır.

Beethoven' ın Pastoral Senfonisi ile programlı müzikler ba lamı tır.

Programlı müzikler giderek senfonik iir biçimini ortaya çıkarmı tır.

Listz senfonik iirin babasıdır. Sonradan Richard Strauss bu biçimin ustası olur.

Senfonik Suit, Suit biçiminin romantik döneme uyarlanmı halidir.

Oda müzi i klasik dönemin, Senfoni romantik dönemin ürünüdür.

Schubert' ın Alabalık Be lisi tüm romantik dönemin en ünlü oda müzi i yapıtı olmu tur.

Lied, iir dizelerinin piyano e li inde arkıya dönü mesidir.

Beethoven' ın 9. Senfonisinden sonra bir çok korolu senfoni yazılmı tır.

Gerçek anlamda öz ve biçim olarak Romantik anılan ilk senfoni, Schubert'in bitmemiş senfonisidir.

Müzik tarihinde arabesk kelimesini ilk kullanan Robert Schumann' dır.

Fantastik senfonisinde Berliöz, rılandalı tiyatro oyuncusu Harriet Smithson' a olan a kını dile getirir.

Oda müzi i 2 veya 8 çalgıdan oluşur, ef gerektirmez.

Oda orkestrası yalnız yaylı çalgılardan oluşur. 18-20 çalgıya kadar ulaşabilir.

Kesintisiz tek bölümde yazılan kompozisyon biçimine "Rapsodi" denir.

19. Yüzyılda Opera

Romantik Dönemin en önemli özelli i, her ülkenin kendine özgü bir müzik anlayı ı geli tirmesi, böylece kendi ulusunun renklerini ta ıyan bestelere yol açılmasıdır.

Almanya' da Richard Wagner' in müzikli dramaları ba lı ba ına çı ır açmı tır.

Fransa' da Meyerbeer, Berliöz, Boieldieu, Offenbach ve Bizet; İtalya' da Rossini, Donizetti, Bellini, Verdi ile müzik (opera için) doru a tırmanır.

Büyük Opera

19. yüzyıl' ın ilk yarısında operanın baş kenti Paris olarak kabul edilir.

Büyük Opera (Grand Opera)

Fransız Devrimi' nin getirdi i de i imler ve Napolyonun sanat anlayı ı, bu opera türünün doğ masına yol açar.

Kalabalık sahneler, tarihsel ve mitolojik kahramanlık konuları, bale, dans, geni koro, zengin dekor ve alabildi ine görkemli müzik grand operanın özelliklerindedir.

Bir önemli özelli i de her sözün müzikle mi olmasıdır.

Opera-Comique

Grand Opera ile yarı an bir türdür.

ki türün baş lıca teknik farkı, opera-comique' de resitatif yerine konuşma diyaloglarının da yer almasıdır.

Boyut olarak opera-comique, daha az arkıcı ve çalgıyı kapsar. Yarı ciddi bir dram veya gülünçlü bir konu ele alır.

Komik opera, İtalyan opera Buffa' sı ve İngiliz Ballad operası' nın da etkisinde kalmı tır.

20. yüzyılda Amerikan Birle ik Devletleri' ne kadar yolculu unu sürdüren komik opera gelene i, de i im geçirerek müzikale dönüşü mü ve yeni bir canlılık kazanmı tır.

Lirik Opera

Komik Opera' nın romantik dala bir süre sonra lyrique-opera' yı geli tirir. Lirik opera; Grand Opera ile Comique Opera arasında bir yerdedir.

talya' da Opera

Yenilikleri denemek ve köklerinde de i iklik yapma fikrine talyan besteciler yana mamı tır. Fakat romantik ögeler talyan operasının dokusuna yava yava i ler. talyanların müzik arenasında gösterdikleri en önemli biçim opera olmu tur. Bu biçimler Seria ve Buffa' dır.

Orkestra renkleri tahta üflemeli çalgılar ve kornolarla zenginle ir.

19. yüzyıl talya' nın ciddi (Seria) opera kurucusu Alman besteci Johann Simon Mayr' dır.

talya operası için önemli 4 isim; Rossini, Bellini, Donizetti ve Verdi' dir.

NOT: Wagner 1869' da "Müzikte Yahudilik" ba lı ı altında bir yazı yayımlamı tır.

NOT: 19. Yüzyıl sonunda ortaya çıkıp, 20. Yüzyıl sanat dallarını etkileyen akım "Sembolizm" dir.

19. yüzyıldan kaynaklanan ve operayı etkileyen akım ise Verisimo (Gerçekçilik) akımıdır.

Post Romantikler

Bu zamanda Alman kültürüne kar ı Avrupa' da iki akım geli ir. Her ülkenin kendi müzi ini arayıp buldu u uluşçu akım, di eri de Fransız okulunun geli tirdi i zlenimcilik akımı.

Anton Bruckner, Gustav Mahler, Hugo Wolf, Richard Strauss; romantizmin son dönemindeki müzik dilini yeni ça a ta ıyan bestecilerdir.

Post Romantik bestecilerin ortak özellikleri, uzun ve büyük çaplı senfonik eserler yazmaları, müzikte betimlemeler yapmalarındır.

NOT: Hildegard von Bingen (1098-1179) özgeçmi i bilinen ilk kadın bestecidir.

Tarihte Kadın Besteciler

Rönesans dönemde ilk kez madrigal kitabı yayınlayan kadın besteci; Casulana Maddalena dikkat çekmi tir.

Erken barok dönemde rastlanan ilk kadın besteci Barbara Strozzi.

Olgun barok dönemde Fransız besteci Elisabeth-Claude Jacquet de la Guenne.

Romantizm döneminde Clara Schumann (Robert Schumann' ın e i)

Fanny Mendelsshon (Felix Mendelsshon), Alma Mahler (Gustav Mahler)

20. yüzyılda ünlenen Amerikalı besteci Amy Bench.

Modern Amerika' nın ilginç kadın bestecisi; Ruth Crawford Seeger (1901-1953)

Günümüzde Rus Sofia Gubaidulina, Japonya' da Keiko Abe, talya' da Ade Gentile gibi bestecilerle, Türkiye' de bir çok kadın besteci yeti tirmi tir.

Romantik Dönemden 20. Yüzyıla geçi

Fırtına ve Gerilim akımının müzi e yansıttı ı içedönük ve a ırı duygusal söylem, bir sonraki ça ın ilk yarısında kullanılan melzemeyi de içerir.

Beethoven; Klasik akımı Romantik akıma bağlayan bir köprüdür.

Rus Bestecileri; Mili Balakirev, Cesar Cui, Aleksandr Borodin, Modest Mussorgski, Nikolay-Rimsky Korsakov.

Çaykovski'nin Bale için 3 dev yapıtı bulunmaktadır. Kuş Gölü, Uyuyan Güzeller ve Fındıklı.

19. yüzyılın son yirmi yılında Rus Bestecileri öncülüğünde Avrupa'nın her yanından ulusal renkleri taşıyan besteciler ortaya çıkar.

Bohemya'da yetişen Stamitz gibi besteciler Mannheim Okulunu kurarak müzik tarihindeki senfoni geleneğini yeni yerlere taşıdılar.

Kamusal, madeni üflemeliler ve vurmalı çalgılardan oluşan müzik topluluğuna bando adı verilir.

En eski ilk bando topluluğu 1771'de Josiah Flagg tarafından kurulan 64. Alay bandosudur.

20. YÜZYILAĞI

Bazı kaynaklara göre 19. Yüzyılın son döneminden (1880), 20. Yüzyıl sonuna dek bestelenen müziğin tümü Modern Müziktir.

Bazı kaynaklara göre ise 1900'ün ilk yıllarından itibaren modern müzik, sonrası ise Post Modernizm dönemidir.

Romantik dönemin sonlarında akorların karmaşık kurgusu, müzik anahtarının sürekli yer değiştirmesi, dolayısıyla armonik yürüyüşün belli bir ses merkezine bağlı kalmayıp gibi öğeler göze çarpar.

20. yüzyılda sözeceğimiz bir akım ise "Secession" akımını temsil eder.

20. yüzyıl müziğinde başlıca adı geçen akım "Modernizm" dir.

Belli bir müzik merkezine (tona) bağlılık ortadan kalkacaktır.

Uyumlu akorlar kadar uyumsuz akorlarda özgürlük kazanır.

Atonal müzik, 20. Yüzyılın diğer çağlardan ayıran satırbaşı özelliklerinden biri olacaktır.

Avrupa merkezli olan müzik, yeni tanımanın etkisi altında kalacaktır. Uzakdoğu, Orta Asya, Güney Asya, Afrika ülkelerindeki yerel müzikler; gerek yapıları gerekse çalgıları ile büyük ilgi toplayıp, Avrupa ve Amerikalı bestecilere esin kaynağı olacaktır.

19. yüzyılda talya'da batı katı gerçekçiliği anlatan operalar, 1900 ile birlikte ruhsal sorunları dışarı vuran, toplumsal değerleri içeren, kısa süreli, güncel konuları taşıyan, sıradan dekor ve kostüm gerektiren operalarla daha yumuşak insancıl konulara döner.

Bu çağın teknolojik gelişmeleri bireyselliği öne çıkararak bestecileri enstrüman odaklı beste yapmaya teşvik etmiştir. Bir süre opera yazılmamasının sebebi budur.

Yazısızlık akımı, bestecinin yazdığı eserinde dinleyicide de kendi tepkilerini uyandırma amacındadır. Dinleyicide de aynı tepkiyi uyandırmak.

20. yüzyılın ilk 10 yılında orkestra kavramı doruğa ulaşır. (Çalgı sayısı ve ses rengi)

Birinci Dünya Savaşı sonrasında anti-romantik akım ile büyük orkestralar yerini küçük topluluklara bırakır.

Caz Müziği

Caz müziğinin kökenleri 19. Yüzyıl sonunda Kara Afrika boylarından ABD'ye getirilen toprak kölelerinin, özgün elbiseleriyle New Orleans'daki ilk yerleşim bölgesinde var olan Amerikan müziğinin birleşimine dayanır.

Afrika'nın ritim ve ezgi dilini, batı müziğinin armoni dilini ve biçimleriyle Afro-Amerikan birleşimi oluşturmuştur.

Protestan kölelerin "spiritual" adını alan ruhani şarkıları, işçi şarkıları, savaş şarkıları, tapınma yakarışları ve duygulu bluesları; Amerikan popüler şarkılarıyla kaynağını alır.

Balaca özellikleri doçma, poliritim, noktalı (senkoplu) ritim, swingli çalınış, karmaşık armoniler ve kendine özgü bir tonlama biçimi sayılabilir.

1921'de John Alden Carpenter, Krazy Kat adlı caz bestesini yazar. Böylelikle Klasik müzik ile Caz ilk kez birlikte kullanılmaya başlar.

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra Penderecki ve Babbitt gibi bestecilerde büyük orkestralarda caz stili uyarlanması yapılmıştır.

NOT: Atonalite yönteminin bulucusu; Arnold Schönberg "belli bir tona bağlı olmayı, birden çok tona bağlılık" tanımını yapmıştır.

Dünya vurumculuk akımı (Expressionizm) bir biçim özgürlüğü, güçlü anlatım ve kocaman bir çalkılıktır. Özü daha net ve sınırsız anlatabilmek amacıyla kalıplardan ve sınırlardan kurtulmak için başlatılmıştır.

Her sanat dalında bu akımda özü aktarmak için kendine göre teknik yöntemler geliştirilir. (İkinci Viyana Okulu Bestecileri) Ortak nokta, kalıpları kaldırmak, geleneksel tümce yapısını ve biçim sınırlarını yıkmaktır.

Müzik tarihinde Haydn, Mozart, Beethoven, Birinci Viyana Okulu; Schönberg, Berg ve Webern, İkinci Viyana Okulu adıyla anılır.

Yeni Klasikçilik

20. yüzyılın ilk yarısında teknik kurguyu sağlamlaştırmak adına; Klasik, Barok hatta Barok öncesi dönemlere bakan besteciler için kullanılır.

Akımın öncüsü yapıtı Stravinski'nin Pulcinella Balesi (1920) olarak bilinsede, Sergey Prokofiyev'in Klasik Senfonisi (1917) daha önce aynı özellikleri göstermiştir.

İkinci Dünya Savaşı arasında kalan yıllarda Avrupa'da pek çok besteci Yeni Klasik akımdan esinlenmiştir.

Klasik dönemi, yeni müzik dili arayışında çok kaynaklı incelemelere ve seçmeciye (eklektizm) doğru yeni ufuklar açmıştır.

NOT: Yararlı müzik; Paul Hindemith, Kurt Weill ve Ernst Krenek gibi bestecilerin ortaya attıkları müzik türüdür. Amaç; sanatı daha geniş çevrelere yayma, eğitim amacıyla kullanma görüşünden kaynaklanmıştır. Bu da sanat halk için görüşünü desteklemektedir. "Üç Kuruşluk Opera" yapıtı buna en güzel örnektir.

Folklorizm

20. yüzyıl'da sömürgeciliğin sona ermesi ile her ülke kendi sınırlarını çizmiş ve kendi ulusal özelliğini tanıyan müziği üretmek zorunda kalmıştır.

Amerika'da yerlilerin Kızılderili geleneğinin müziği kadar, caz müzikte sanat müziğine dahil edilir.

Türk Beşleri başta olmak üzere; Tüzün, Baran, Sun, Akın gibi besteciler, Anadolu'nun yöresel halk müziğini inceleyip çok sesli sanat müziği içinde bütünlemleridir.

Gelecekçilik

1909 yılında Filippo Tommaso Meriatti; bir paris gazetesinde yayınladı ı bildirgeyle gelecekçi sanat akımının ba lamasına yol açar.

Amaç; ça da makinelerin getirdi i hızlı devinimden kaynaklanan yeni ya amın, enerjik ve dinamik niteliklerini, canlı bir ekilde sanata yansıtmaktır.

Felsefesi kolayca; artık sanatçı soka a çıkmalı, kalabalı ın arasına karı malı, ya amın içindeki sesleri sanatına yüklemelidir.

sviçreli besteci Honegger, ilk kez 1921' de müzikledi i "Hazreti Davud" adlı dramatik mezmuruyla ünlenmi tir. Pasifik 231 adlı senfonik bölümüyle do ru a çıkmı tır.

NOT: 20. Yüzyıl' da Modern Operayı hazırlayan akımlar; Post-Romantizm, talyan gerçekçili i ve ulusçuluktur.

ABD' de Opera ve Müzikal

1930' da Copland ve Thompson, Ç da Amerikan Müzi inin zenginli ini, halk ezgileri, caz ve koral müzikle birle mi tir.

John Cage, 1960' ların ba nda de i ik ortamları birle tirerek görsel ve i itsel sanatlara yeni bir giysi sunar. Canlı elektronik müzik yorumuyla ı ik etkinli ini birle tirdi i HPSCHD, yeni bir çıkı noktası bulur.

NOT: HPSCHD; John Cage' in farklı ortamları bir araya getirerek olu turdu u eserdir. (HaPSiCHorD)

Batı Müzi i' nin dı nda Uzakdo u ve Asya normlarını müzi e ta ryan operalar hipnotize edici bir etkinin pe indedir.

Müzikal

Müzikal tiyatro ailesinden türeyen operet benzeri bir türdür.

Ça da Amerikan Müzi inin özelliklerinden biridir.

Müzikalin içinde tiyatroyla birle en danslar, arkılar ve renkli bir orkestrayla görkemli sahneler yer alır.

20. Yüzyılda Amerikalı Besteciler ve Elektronik Müzik

Amerika' da geleneksel sanat anlayı ı ile avant-garde' i birle tiren köprü besteci Charles Ives' dir.

Schönberg ve Stravinski ba ta olmak üzere sava tan kaçan besteciler, Amerika' ya yerle meye ba ladı. Böylece Ça da Amerikan Müzi i geni bir ses paleti ve büyük formlara yönelir.

Elektronik Müzik

Sesleri elektronik üretilen her müzik, elektronik müzik olarak tanımlanır.

Önceleri yalnız sanat müzi inde denenmi tir. 1970' den sonra popüler müzi in besin kayna ı olmu tur.

NOT: Akustik Çalgıları güçlendirmek için ilk deney 19. Yüzyıl' ın ba nda yapılmı tır. Beethoven Wellington' un Zaferi ba lıklı yapıtında, nepomuk tarafından icat edilen mekanik bir aygıt kullanılmı ; bu aygıtların hava basıncından faydalanıp üflemlerini yaylı ve vürmalı çalgıların sesini ikiye katlayan bir etki yaratmı tır.

1906' da Thaddeus Cahil; Telarmanyum adını verdi i, dinamolarla ses üretilen 200 tonluk bir aygıt yaptı.

1952' den ba layarak dünyanın de i ik merkezlerinde elektronik müzik stüdyoları kurulmu tur.

NOT: 1946' da Almanya' nın Darmstadt kentinde kurulan Darmstadt Okulu, "Sanat Sanat ındır" anlayı mın barına ıdır. Tümel dizisellik (Total Serializm) tekni i bu akımın ba lıca özelli idir.

20. Yüzyıldan 21. Yüzyıla Do ru

Bu dönemdeki bestecilerin en büyük ansı, kendinden önceki binlerce yılın getirdi i birikimi bir ba vuru kayna ı olarak kullanabilmesidir.

Sanat sanat içindir sözünün yeniden geçerli oldu u bir döneme kapılar açılmı tır.

2000' li yıllardan bu yana yalnız yeni müzi e adanmı festivaller ve konser dizileriyle, giderek geli en bir izleyici kitlesine kavu tu u da bir gerçek.

Özgür Denemeler

Dada, Birinci Dünya Sava ı' yla ya anan gereksiz vah eti protesto eder. Yerle ik ahlak kurallarının ve estetik de erlerin anlamsızla masından yakınıır.

Andrea Breton' un bildirgesinde her türlü denetime ba kaldıran, estetik ve ahlaki de erleri sarsan savlar, müzi e de yeni bir rüzgar getirir. Sezgiselin ve do açlamanın rüzgarıdır bu. Böylece besteciye de yorumcuya da bir özgürlük tanınır.

Minimalizm

Minimal müzi in be i i Amerika' dır.

Batılı besteciler esin kayna ı' nı; Uzakdo u, Japonya, Bali, Endonezya, Hindistan ve Afrika' da bulur.

Minimalist besteci; ritim, armoni ve biçim kaygısını bir kenara bırakarak; tek düze bir ortam ve büyülemi esine kendinden geçiren bir müzik yaratma pe indedir.

TÜRK YE' DE MÜZ K

Türk Müzi i tarih boyunca, batı müzi inden farklı bir ses sistemi içinde kendi gelene indeki makam ve usul yapısında geli mi tir.

Türklerin islam dininden önce aman inancına ba lı oldukları ve bu kökten kaynaklanan vurmali çalgıların etkisindeki askeri müzik gelene i, Osmanlı mparatorlu u' nun mehter müzi ine aktardıkları bilinir.

Sanat Müzi i; divan edebiyatına ba lı güfteleriyle sarayda ve dinsel çevrelerde yorumlanan müziktir.

Halk Müzi i; halk edebiyatına dayanan, halk arasında alınıp söylenen ve kendine özgü aksak ölçüleri içeren müziktir.

Polifoni 19. Yüzyıldan sonra Türk Müzi ine girmeye ba lamı tır.

II. Mahmut; 1826' da Yeniçeri Oca ını kaldırıp yerine Asakir-i Mansure-i Muhammediye' yi kurmu tur. Aynı zamanda Yeniçeri Mehterhanesini kaldırarak Muzika-yı Hümayun' u olu turmu ve ba ına da talyan Giuseppe Donizetti' yi getirmi tir.

Donizetti' nin kurdu u topluluk yalnız askeri bando de il, saray bandosu olarak da görev yapmı tır.

Donizetti 1846' da bu toplulu una yaylı sazlar bölümü ekleyerek batı tarzında bir orkestra kurmu tur.

Topluluk stanbul sokaklarında verdi i konserlerle halkı okseslilik ile tanı tırmı tır.

Sultan Abdulmecid batılı anlamda müzik öğrenen ve piyano çalan ilk padişah olmuştur.

Sultan Abdulaziz ilk çoksesli beste yapan padişah olarak bilinir.

Sultan V. Murat ise üç ciltlik solo piyano parçalarıyla batı tarzındaki en zengin beste dağarına sahip padişah'tır.

Sultan II. Abdulhamid' in piyano ve keman çaldığı da bilinir.

Donizetti' nin ardından Muzika-yı Hümayun' un başına geçen Guatelli Paşa, Türk marşlarını armonize etmiş ve marşlar bestelemiştir. Ayrıca nota kitaplığı kurarak büyük hizmet vermiştir.

1908' de Mevritiyetin ilanından sonra, Saffet Atabinen; İlk Türk şef olarak bu topluluğun başına geçmiştir.

1917-1918 yıllarında Muzika-yı Humayun, Zeki Üngör yönetiminde Avrupa' nın çeşitli kentlerinde konser turneleri yapmıştır.

Yeniçeri de mehterhane dağılınca Muzika-yı Humayun kuruldu. Önce Fransız Manguel, sonra da Giuseppe Donizetti bando şefi olarak gelir.

Donizetti, Mahmudiye Marşını besteleyen bestecidir.

1856' da "Paşa" ünvanını almıştır. (20 yıl hizmetinden sonra)

Donizetti, Abdulmecid padişah olunca Mecidiye Marşını besteler. Macidiye marşını 22 yıl boyunca ulusal marş olarak çalınmıştır.

Cumhuriyetle Kurumsallaşan Çoksesli Müzik

Müzik tarih boyunca kitleleri en çabuk etkilemiş sanat dalı olarak Atatürk' ün devrimleri arasında ilk sırayı almıştır.

Atatürk, 1924' te Muzika-yı Humayun' u İstanbul' dan Ankara' ya taşıymıştır. Bundan sonra bu topluluk Riyaset-i Cümhur Musiki heyeti adını almıştır.

Sonradan bu topluluk Riyaset-i Cümhur Filarmoni Orkestrası, daha sonra da Cümhurbağkanlığı Senfoni Orkestrası adını alacaktır.

İstanbul' da 1917' de kurulan ilk müzik eğitim kurumu Darüelhan (Melodiler Evi), Cumhuriyetle birlikte yeniden şekillenerek bir konservatuara dönüşmüştür. Bu kurum daha sonra İstanbul Belediye Konservatuarı ve Cumhurbaşkanlığı Konservatuarı' na dönüşecektir.

1924' te Ankara' da kurulan Musiki Muallim Mektebi, öğretmen yetiştiren bir kurum olarak önemli bir seviye üstlenmiş, 1936' da kurulacak Ankara Devlet Konservatuarı' nın ilk tohumları atılmıştır.

1935' te ünlü Alman besteci Paul Hindemith, müzik yaymasını ve müzik eğitim kurumlarını yeniden düzenlemek için Ankara' ya davet edilmiştir.

Hindemith' in hazırladığı bir eğitim raporu uyarınca 1 Kasım 1936 tarihinde Ankara Devlet Konservatuarı' nın açılışı gerçekleştirilmiştir.

Türk Besteleri

Atatürk döneminde yurtdışına gönderilmiş besteciler, Avrupa ülkesinde öğrendiklerini yapıtlarında uygulamış bestecilerden oluşur.

Bu ki iler besteci, e itimci, müzik kurumlarının kurucusu, birer çalgı ustası ve orkestra efi olarak dahizmet vermi lerdir.

Türk Be leri; Necil Kazım AKSES, Cemal Re it REY, Hasan Ferit ALNAR, Ahmed Adnan SAYGUN, ulvi Cemal ERK N’ dir.

Türk Be leri tanımı, Halil Bedii Yönetken’ in “Rus Be leri” ne öykünerek yaptı ı bir yakı tırmadır.

Ortak amaç; Türk mzi inin makamsal, ezg,sel ve ritimsel yapısıyla batı’ nın polifonik dokusunda, batı biçim ve tekni ini kullanarak besteler yapmaktır.

Yeni Türk Müzi i’ nin ilk ürünü Cemal Re it REY’ in 1926’ da yazdı ı ve hemen o yıl Paris’ in Playel salonunda seslendirilen, Heugel matbaası tarafından yayımlanan 12 Anadolu Trksdr.

kinici ku ak Cumhuriyet bestecileri ve “Avant Garde” olarak adlandırılır ve Bülent AREL ve lhan USMANBA öncüdür.

12 ses yöntemi ve dizisellik gibi yöntemleri uygulamı tır.

Kemal LER C ; dörtlü armoni yöntemiyle makamsal mzi i okseslendirme yoluna gitmi tir.

Batı Müzi indeki Türk Etkileri

Batı mzi inde Türk etkisi, orkestralardaki vurmali çalgılarda, tirmik dokuda, gizemli ezgilerde, opera ve bale yapıtlarının tiplerinde, konularında ya da mekanlarında gözlenir.

Mehter bandosu; batıya Türk sesini duyuran ba lıca ge olmu tur.

Batı orkestrasının yerle ik algıları arasına giren nice vurmali çalgı; nakkane, ks, üçgen zil ve evgan gibi Türk mehter mzi i çalgılarından gelmedir.

kinici viyana ku atması’ ndan sonra ba ta viyana olmak üzere tüm avrupada bir Trkomanya ya anır. (Kahve, lokum, maskeli balo, ip cambazları, karnavallar, kuklalar)

1770’ lerde Türk Mar ı yazmak, bir çok batılı besteci arasında moda haline gelir. Mozart La Majör piyano sonatının son bölümünü “Alla Turka” ba lı ı altında bir mar yazar. (1778)

kinici ku ak Türk besteciler (Türk Be lerinden sonrası); Kemal LER C , Ekrem Zeki N, Bilent TARCAN, Bülent AREL, lhan USMANBA , Ert rl O uz FIRAT, Nevit KODALLI, lhan M MARO LU, Ferit TZN’ dr.

nc Ku ak Türk Besteciler; yer yer a ın getirdi i karma ık yapıları kullanmı lardır. Post-Webern diziselli inde ton duygusundan arınmı yapılar bestelemi lerdir. Kemal SNDER, lhan BARAN, Ali Do an S NANG L, Muammer SUN, Cenan AKIN, etin I IKZL, Ahmet YRR, Okan DEM R ’ dir.

Bu bilgiler Evin LYASO LU’ nun “Zaman inde Müzik” kitabının zeti niteli inde yazılmı tır. Ba ka bir kaynak kullanılmamı tır. Düzeltme ve dönüt için;

Yi it ERKOÇ
erkoc.yigit@gmail.com